

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 01.03.2004
KOM(2004) 137 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO
NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE
JA ALUEIDEN KOMITEALLE**

TULOSTAULU SOSIAALISEN TOIMINTAOHJELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	3
2.	Taloudellinen, sosiaalinen ja työllisyystilanne	3
3.	Sosiaalisen toimintaohjelman täytäntöönpano	5
3.1	Lisää ja parempia työpaikkoja	5
3.2	Muutosten ennakointi ja hallinta	10
3.3	Sosiaalisen osallisuuden puolesta ja syrjintää vastaan	14
3.4	Sosiaalisen suojelun ajanmukaistaminen	17
3.5	Sukupuolten tasa-arvon edistäminen	20
3.6	Sosiaalipoliittisten näkökohtien vahvistaminen Euroopan unionin laajentumisessa ja ulkosuhteissa	21
4.	Keskeiset aloitteet vuodelle 2004	23

1. JOHDANTO

Sosiaalinen toimintaohjelma on EU:n suunnitelma eurooppalaisen yhteiskuntamallin ajanmukaistamiseksi ja kohentamiseksi. Sen tarkoituksena on vastata EU:n kohtaamiin yhteisiin haasteisiin ja varmistaa samalla, että uusista mahdollisuuksista saadaan täysi hyöty. Suunnitelman keskeisenä päämääränä on saavuttaa Lissabonin tavoite – jota Eurooppa-neuvosto myöhemmissä kokouksessaan on hionut – johon pyritään talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan dynaamisella ja toinen toistaan tukevalla vuorovaikutuksella. Kaavailujen mukaisesti komissio esitti vuonna 2003 sosiaalisen toimintaohjelman väliarvion,¹ jossa se pyrki määrittelemään ohjelman toteuttamiseksi tarvittavat uudet poliittiset toimenpiteet erityisesti vuosille 2004 ja 2005 pitäen samalla huolta siitä, että ohjelman toteuttaminen on jatkossakin dynaamista ja joustavaa.

Vuotuisilla tulostauluilla vastataan Euroopan parlamentin ja neuvoston pyyntöön seurata saavutuksia ja varmistaa eri osapuolten sitoutuminen ja osallistuminen ohjelman toteuttamiseen.

Käsillä on nyt neljäs tulostaulu, jossa komissio kertoo sosiaalisen toimintaohjelman² toimeenpanosta. Nyt keskitytään etupäässä vuoden 2003 keskeisiin saavutuksiin.³

Tarkoituksena ei ole asettaa jäsenvaltioita järjestykseen suoritusten perusteella vaan seurata ohjelman toteutumista poliittisina ja konkreettisina toimenpiteinä. Tulostaulu täydentää kevään Eurooppa-neuvostolle esitettävää vuotuista tiivistelmäraporttia luomalla katsauksen sosiaalisen toimintaohjelman piiriin kuuluviin toimiin.

Edistystä mitataan suhteessa komission kesäkuussa 2000 antamaan tiedonantoon ja Eurooppa-neuvoston Nizzassa joulukuussa 2000 vahvistamiin poliittisiin linjauksiin. Havainnollisuuden nimissä tulostaulu on rakennettu Nizzan Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmiin liitetyn sosiaalipoliittisen ohjelman kuuden otsakkeen varaan.

2. TALOUDELLINEN, SOSIAALINEN JA TYÖLLISYYSTILANNE

Taloudellinen tilanne

Vuoden 2003 alkupuoliskolla taloudellinen tilanne oli Euroopassa edelleen heikko. Talouskasvu jäi nyt kolmantena vuonna peräkkäin selvästi potentiaalinsa alle, joten sosiaalisen toimintasuunnitelman tähänastista soveltamiskautta leimaa olennaisesti kasvun pitkittynyt hidastuminen. Vuonna 2003 BKT:n keskimääräisen kasvun arvioidaan olevan 0,8 prosenttia, kun se vuonna 2002 oli 1,1 prosenttia ja vuonna 2001 vielä 1,7 prosenttia. Syksyisten talousennusteiden⁴ mukaan BKT:n keskimääräinen kasvu piristyy ja saavuttaa 2 prosentin tason vuonna 2004.

Inflaation odotetaan olevan euroalueella 2,1 prosenttia vuonna 2003 ja 2 prosenttia vuonna 2004. Samaan aikaan kohdistuu julkiseen talouteen paineita; alijäämä on vuonna 2003 keskimäärin 2,8 prosenttia eli kasvamassa vuoden 2000 liki tasapainoisesta tilanteesta.

¹ KOM(2003) 312, 2.6.2003.

² KOM(2000) 379, 28.6.2000; Euroopan parlamentin päätöslauselma A5-291/2000, 25.10.2000; Nizzan Eurooppa-neuvoston päätelmät.

³ Asiakirjassa viitataan kuitenkin edellisvuosien toimiin ja tuleviin aloitteisiin, jotta tässä tiivistelmäluonteisessa raportissa voitaisiin antaa mahdollisimman selkeä yleiskuva.

⁴ Euroopan komissio 2003: European Economy – 5. Luxemburg: Virallisten julkaisujen toimisto.

Liittymässä olevissa maissa BKT:n keskimääräisen kasvun odotetaan olevan 3,1 prosenttia vuonna 2003 ja 3,8 prosenttia vuonna 2004. Inflaation ennustetaan kiihtyvän vuoden 2003 tasosta eli 2,4 prosentista keskimäärin noin 3,5 prosenttiin vuonna 2004. Julkisen talouden alijäämän odotetaan kasvavan 5,0 prosenttiin BKT:stä.

Työllisyystilanne

1990-luvun jälkipuolelta lähtien toteutettujen rakenneuudistusten hyödyt tulivat näkyviin hiljattaisen hitaan talouskasvun aikana. Verrattuna 1990-luvun alkuvuosiin työllisyystilanne kesti heikon talouskehityksen paremmin. Kasvun pitkittyneen hidastumisen ja riittämättömien työmarkkinauudistusten uskotaan kuitenkin nostaneen työttömyyden 8 prosenttiin vuonna 2003 (7,7 % vuonna 2002) ja hillinneen työllisyyskasvua. Vuonna 2004 vaarana on työllisyystilanteen polkeminen edelleen paikallaan ja työttömyyden mahdollinen paheneminen, ellei työmarkkinoilla tehdä lisää uudistuksia.

Edellisen vuoksi EU ei saavuta työllisyydelle Tukholmassa asetettua välitavoitetta vuonna 2005.⁵ Kun työllisyyskasvun pysähtyminen vuonna 2003 pitää työllisyysasteen 64,3 prosentissa, vuoden 2005 tavoitetaso 67 prosenttia jää saavuttamatta. Vuosien 2002–2004 heikon työllisyyskasvun takia taas vuodelle 2010 kaavailun täystyöllisyyden toteutuminen on liki mahdotonta. Elleivät jäsenvaltiot anna uudistuksilleen vauhtia, vuoden 2010 työllisyystavoitteet toteutuminen on yhä epätodennäköisempää.

Myönteistä on sen sijaan se, että Tukholmassa naisten työllisyysasteelle asetettu vuoden 2005 välitavoite 57 prosenttia on edelleen saavutettavissa, mikä kertoo niiden rakenneuudistusten tehosta, joilla on pyritty lisäämään naisten osallistumista työmarkkinoille. Jotta EU saavuttaisi vuoden 2010 tavoitteen, se ei voi nojata yksin talouskasvuun, vaan myös uudistustahtia on pidettävä yllä. Erityisesti tämä koskee osa-aikatyön ja joustavien työjärjestelyjen tukemista sekä kohtuuhintaisen lastenhoidon saatavuutta. Vuonna 2003 naisten työllisyysaste oli 55,6 prosenttia.

Vaikka iäkkäitten työllisyysaste nousi vuonna 2002 merkittävästi eli hieman yli 40 prosenttiin, vuoden 2010 tavoite 50 prosenttia on vielä kaukana. Täystyöllisyyden tavoittamisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että iäkkäät työntekijät saadaan pysymään pitempään työmarkkinoilla.

Liittymässä olevien maiden työllisyyden nettotilanteen ei odoteta muuttuneen vuonna 2003, mutta vuonna 2004 uusien työpaikkojen luomisen uskotaan piristyvän 0,6 prosenttia. Samalla työttömyyden arvellaan kuitenkin pysyvän suurena: vuonna 2003 työttömyysaste olisi 14,3 prosenttia.

Sosiaalinen tilanne

Viimeisimpien käytettävissä olevien tulotietojen mukaan noin 15:tä prosenttia EU:n väestöstä eli noin 55:tä miljoonaa ihmistä uhkasi köyhyysriski vuonna 2001, ts. heidän tulonsa jäi alle 60 prosenttiin kansallisesta kulutusyksikköä kohti lasketusta mediaanitulosta.⁶ Yli puolella tästä ryhmästä eli 9 prosentilla EU:n väestöstä köyhyysriski on jatkuva (tulot alle köyhyysrajan ainakin kahtena edellisestä vuodesta).

⁵ Lisätietoja mm. yksittäisten maitten tilanteesta on yhteisessä työllisyysraportissa 2003–2004.

⁶ Kansallisten köyhyysrajojen rahallisen arvon maittaiset erot kertovat hyvinvoinnin tason vaihtelusta maasta toiseen. Kun ostovoimastandardeina ilmaistu yhden aikuisen talouden köyhyysrajan arvo on Luxemburgissa 15 000, Portugalissa se on hädin tuskin 5 000.

Maakohtaiset erot ovat EU:ssa suuria. Esimerkiksi köyhyysriskiä kuvaava luku oli Ruotsissa 10 prosenttia mutta Irlannissa peräti 21 prosenttia. Köyhyysriski on lisäksi suurempi tietyissä ryhmissä. Kotitalouden tilanne on tässä suhteessa merkittävä, sillä ihmisen taloudellinen hyvinvointi riippuu kotitalouden kaikkien jäsenten resurssien summasta. Kotitaloustyypeittäin tarkasteltuna köyhyysriski on suurin yksinhuoltajatalouksissa (EU:n keskiarvo 35 %). Köyhyysriski koettelee voimakkaasti myös suuria talouksia, joissa on ainakin kolme huollettavaa lasta (EU:n keskiarvo 27 %).

Työttömyys on kotitalouden köyhyysriskin kannalta keskeinen tekijä. Vuonna 2003 koko EU:ssa asui työttömässä kotitaloudessa 9,6 prosenttia 18–59-vuotiaista, ja naisilla tällainen tilanne oli todennäköisempää kuin miehillä. Työttömissä kotitalouksissa asuvien lasten osuus on EU:ssa keskimäärin 9,8 prosenttia.

Lapsiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska heidän köyhyytensä on usein vakavampaa kuin aikuisten. Vuonna 2001 lapsista 19 prosenttia eli köyhyysrajan alapuolella, ja heidän kokemansa aineellinen puute saattaa vaikuttaa erittäin paljon heidän myöhempiin kehittymismahdollisuuksiinsa.

Köyhyysriski koettelee yleisesti suhteessa enemmän naisia (16 vuotta täyttäneet naiset 16 % ja samanikäiset miehet 13 %).

Lisäksi tiedot vahvistavat jälleen kerran, ettei työpaikka yksin riitä köyhyden välttämiseen. Köyhyysriski uhkaa noin 7:ää prosenttia työllisistä. Työpaikan merkitys köyhyden vähentämiselle on kuitenkin selvä: työttömistä 38 prosenttia ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevista 25 prosenttia elää köyhyydessä.

3. SOSIAALISEN TOIMINTAOHJELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANO

Sosiaalisen toimintaohjelman painopiste on alkanut siirtyä uusien toimenpiteiden käynnistämisestä täytäntöönpanon seurantaan. Suurin osa uusista politiikkaan liittyvistä toimenpiteistä on jo otettu käyttöön. Eräillä keskeisillä aloilla on kuitenkin siirretty joitakin uusia toimenpiteitä vuoteen 2004, jotta mahdollisia skenaarioita voitaisiin analysoida ja arvioida tarkemmin. Tällaisia toimenpiteitä ovat eurooppalaisen yritysneuvoston uudelleentarkastelu sekä tiedonanto tulevasta yhteistyöstä terveyden- ja vanhustenhuollon alalla. Mainittava on myös se, ettei neuvosto onnistunut pääsemään sopuun vuokratyötä koskevasta direktiiviluonnoksesta, mikä haittaa mahdollisuuksia luoda uusi tasapaino työhön liittyvän joustavuuden ja turvallisuuden välille.

3.1. Lisää ja parempia työpaikkoja

Sosiaalisen toimintaohjelman ehdottomana ykkösprioriteettina on pyrkiä täystyöllisyystavoitteeseen, joka määriteltiin Lissabonin strategiassa työllisyysasteen nostamiseksi mahdollisimman lähelle 70:tä prosenttia ja työllisten naisten osuuden nostamiseksi yli 60 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Myöhemmissä kokouksissaan Eurooppa-neuvosto on vielä lisännyt täydentäviä tavoitteita.

Kuten edellä todettiin, vuoden 2005 työllisyystavoitetta ei saavuteta. Vaarana on myös vuoden 2010 tavoitteen jääminen toteutumatta erityisesti siksi, ettei iäkkäitten työntekijöitten pitämisessä työelämässä ole edistytty tarpeeksi.

Työllisyyden lisääminen alkaa siitä, että parannetaan tiettyjen ihmisryhmien mahdollisuuksia saada työpaikka tai pysyä työssä. Sitä varten tarvitaan erityisesti toimintamalleja, joilla

helpotetaan perhe- ja työelämän yhteensovittamista, lisätään iäkkäitten työllisyyttä ja pidetään heidät pitempään työssä aktiivisena ikääntymiseen liittyvillä toimilla. Tammikuussa 2002 antamansa tiedonannon jatkoksi komissio laati valmisteluasiakirjan, jossa paneuduttiin asiaan syvällisemmin ja josta neuvosto antoi vuoden 2003 lopulla toimintaan liittyvät päätelmät.⁷

Vahvistetaan ja jatketaan koordinoitua työllisyysstrategiaa

Vuonna 2003 ryhdyttiin käytännössä sovittamaan yhteen vuotuisia talous- ja työllisyyspolitiikan koordinoitukierroksia. Talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen ja työllisyyden suuntaviivojen ajoitus sovitettiin toisiinsa, ja niiden tehokasta toteuttamista korostettiin.

Työllisyysstrategian viidestä ensimmäisestä vuodesta saaduista kokemuksista on tehty laajamittainen arvio. Analyysissa korostettiin jatkuvuuden merkitystä erityisesti siksi, että voitaisiin puuttua työmarkkinoilla vielä esiintyviin rakenteellisiin heikkouksiin ja ottaa strategiaan mukaan laajentuneen unionin edessä olevat uudet haasteet. Keskeistä on parantaa täytäntöönpanoa ja hallintoa.

Uudistettu strategia esiteltiin komission alkuvuodesta 2003 antamassa tiedonannossa,⁸ ja sitä täsmennettiin työllisyyden suuntaviivoissa. Strategia perustuu kolmeen kattavaan tavoitteeseen: täystyöllisyyteen, työn laadun ja tuottavuuden parantamiseen sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden vahvistamiseen. Näitä laajoja tavoitteita tuetaan kymmenellä suuntaviivalla ja vahvistetuilla hallintotapasäännöillä. Vastauksena uusiin työllisyyden suuntaviivoihin jäsenvaltiot toimittivat kansalliset toimintasuunnitelmansa syksyllä 2003. Niitä on arvioitu vuosien 2003–2004 yhteisessä työllisyysraportissa, joka toimitetaan kevään 2004 Eurooppa-neuvostolle.

Poliittisten linjausten olisi periaatteessa katettava vuodet 2003–2006, mikä on myös nykyisten talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen⁹ soveltamiskausi, jotta niiden toteuttamiseen kentällä jäisi lisää aikaa. Jäsenvaltioille on annettu suosituksia, joissa nimetään ne keskeiset poliittiset kysymykset, joihin jäsenvaltioiden olisi välittömässä tulevaisuudessa keskityttävä.

Brysselissä maaliskuussa 2003 kevätkokouksensa pitänyt Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota perustamaan erityisen Euroopan työllisyystyöryhmän, joka Wim Kokin johdolla tekisi riippumattoman syväanalyysin keskeisistä työllisyyteen liittyvistä poliittisista haasteista ja kartoittaisi käytännön uudistustoimia, jotka mahdollisimman välittömällä ja suoralla tavalla vaikuttaisivat jäsenvaltioiden kykyyn panna tarkistettu työllisyysstrategia täytäntöön. Wim Kokin vetämä työryhmä esitti raporttinsa marraskuun lopulla 2003.¹⁰ Kuten Eurooppa-neuvosto oli päätelmissään kaavaillut, työryhmä esitti raporttinsa komissiolle ajoissa vuoden 2004 kevään Eurooppa-neuvostolle esitettävän komission ja neuvoston yhteisen työllisyysraportin laatimista varten.

Kokin raportin keskeisenä viestinä on, että onnistuminen työpaikkojen luomisessa edellyttää neljää seikkaa: sopeutumiskyvyn lisäämistä, lisäävän houkuttelemista työmarkkinoille, henkilöpääomaan tehtävien investointien lisäämistä ja tehostamista sekä uudistusten tehokkaan toteuttamisen varmistamista hallintotapaa parantamalla.

⁷ EUVL C 260, 29.10.2003, s. 3.

⁸ KOM(2003) 6, 14.1.2003.

⁹ EUVL L 195, 1.8.2003, s. 1.

¹⁰ *Jobs, Jobs, Jobs. Creating more employment in Europe.* Wim Kokin vetämän työllisyystyöryhmän raportti.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivat vuodelle 2003¹¹
- Neuvoston suositus jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan toteuttamisesta¹²
- Yhteisen työllisyysraportin luonnos¹³
- Wim Kokin työllisyystyöryhmän raportti: *Jobs, Jobs, Jobs. Creating more employment in Europe*.¹⁴

Laatu työssä

Lissabonin Eurooppa-neuvosto asetti kaksiosaisen tavoitteen: enemmän ja parempia työpaikkoja. Siinä korostuu määrän ja laadun vahva keskinäinen riippuvuus. Brysselissä maaliskuussa 2003 pitämässään kokouksessa Eurooppa-neuvosto kehotti tarkastelemaan vuoden 2003 loppuun mennessä toimenpiteitä, joilla voitaisiin parantaa laatua työssä. Marraskuussa antamassaan tiedonannossa komissio raportoi asian edistymisestä.

Euroopan työmarkkinoilla tarvitaan laadullisia parannuksia, jotta voitaisiin entisestään vähentää erilaisia ikään, sukupuoleen ja ammattitaitoon liittyviä eroja, jotka ovat edelleen pahimmat esteet työllisyystilanteen parantumiselle EU:ssa. Parempaa laatua tarvitaan myös työllisyyteen liittyvien alue-erojen kaventamiseen. Jotta Eurooppa saavuttaisi tavoittelemansa täystyöllisyyden, työmarkkinoiden on muututtava dynaamisemmiksi. Työllisyyden suuntaviivoissa annetaan selkeät ohjeet tämän tavoitteen hyväksi toteutettavalle toiminnalle.

Tärkein toimenpide:

- Katsaus viimeaikaiseen edistymiseen työn laadun parantamisessa¹⁵

ESR:n rooli

Rakennerahastot osallistuvat lähentymisen ja koheesion vahvistamiseen. Euroopan sosiaalirahasto ESR tukee työllisyyspolitiikkaa yhteisön tason taloudellisin resurssein. Komissio esitti alkuvuodesta 2003 taloudellista ja sosiaalista koheesiota käsittelevän toisen väliraportin, jossa annetaan kattava yleiskuvakuva nykytilanteesta.¹⁶ ESR:stä on määrä tehdä väliarviointi rakennerahastojen uudelleentarkastelun yhteydessä vuonna 2004.

Equal on yhteisöaloite, jolla torjutaan kaikenmuotoista työmarkkinoihin liittyvää syrjintää ja eriarvoisuutta. Komissio on tarkistanut Equaliin liittyviä ohjeita ja yksinkertaistanut sen toimeenpanon hallintoa tehostaakseen toimintaa erityisesti laajentunutta unionia silmällä pitäen.

Tärkein toimenpide:

- Tiedonanto Equal-yhteisöaloitteeseen liittyvien ohjeiden tarkistamisesta¹⁷

¹¹ EUVL L 197, 5.8.2003, s. 13.

¹² EUVL L 197, 5.8.2003, s. 22.

¹³ KOM(2004) 24, 21.1.2004.

¹⁴ Ks. http://esnet.cec/comm/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf.

¹⁵ KOM(2003) 728, 26.11.2003.

¹⁶ KOM(2003) 34, 30.1.2003; Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto 2003/929, 16.7.2003; alueiden komitean lausunto 2003/391, 2.7.2003; Euroopan parlamentin päätöslauselma 2003/267, 2.9.2003.

¹⁷ KOM(2003) 840, 30.12.2003.

Koulutus ja elinikäinen oppiminen

Ihmisten osallistumista koulutukseen lisääviä toimia olisi jatkettava, ja kiireesti olisi kehitettävä ja toteutettava johdonmukaisia ja kattavia kansallisia elinikäisen oppimisen strategioita.¹⁸ Naisten osallistumista yrityksissä annettavaan ammattikoulutukseen olisi lisättävä erityisin toimin, sillä tasa-arvo on elinikäisen oppimisen politiikan prioriteetteja. Lisäksi olisi erityisin toimin rohkaistava muita heikommassa asemassa olevien ryhmien kuten vammaisten osallistumista.¹⁹

Ikä, sukupuoli ja koulutustaso ovat edelleen keskeisiä koulutukseen osallistumista määritteleviä tekijöitä. Lisäksi on selvää näyttöä työmarkkinaosapuolten keskeisestä roolista tässä asiassa. Kun koulutuksesta sovitaan työehtosopimuksissa, vähennetään samalla esimerkiksi suurten ja pk-yritysten eroja koulutustoimintaan osallistumisessa.²⁰

Yhdessä OECD:n ja Maailmanpankin kanssa komissio teetti – Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämiskeskukseen (CEDEFOP) ja Euroopan koulutussäätiön välityksellä – selvityksen ammatti- ja uraohjaukseen liittyvästä politiikasta kaikissa Euroopan maissa. Maakohtaisista raporteista kävi ilmi, että uraohjauksen katsotaan edesauttavan merkittävästi elinikäiseen oppimiseen, osallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen liittyvien tavoitteiden saavuttamista.²¹

Ammatillisen koulutuksen laatu ja houkuttelevuus vaihtelee liiaksi Euroopassa. Tämän koulutustyyppin statuksen parantamiseksi tarvitaan huomattavia toimia niin jäsenvaltioissa kuin yhteisönkin tasolla. Opetusministerit ovat asettaneet viidelle keskeiselle osa-alueelle vertailuarvoja, joilla helpotetaan vertailua jäsenvaltioiden ja muiden maiden välillä ja seurataan edistymistä. Tavoitteisiin kuuluu mm. sen varmistaminen, että vuoteen 2010 mennessä työikäisestä väestöstä 12,5 prosenttia²² osallistuu koulutukseen ja että 85 prosenttia 22-vuotiaista on suorittanut keskiasteen tutkinnon.

Tärkein toimenpide:

– Koulutus 2010 -työohjelman ja tehostettua yhteistyötä ammatillisessa koulutuksessa koskevan Kööpenhaminan prosessin täytäntöönpano²³

Työllisyys- ja sosiaaliset näkökohdat tietoyhteiskunnassa

Koulutus on olennainen osa EU:n sitoutumista osaamisyhteiskuntaan. Vuonna 2003 on kiinnitetty erityistä huomiota sosiaalisen ja henkilö pääoman vuorovaikutukseen.²⁴ Antamassaan päätöslauselmassa²⁵ neuvosto korosti sosiaaliseen ja henkilö pääomaan tehtävien investointien merkitystä ja toi esiin erityisesti oppimisen, työn, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja tasa-arvon.

¹⁸ KOM(2003) 685, 11.11.2003.

¹⁹ Neuvoston päätöslauselma 5.5.2003, EUVL C 134, 7.6.2003, s. 6.

²⁰ Ks. Euroopan komission raportti *Employment in Europe 2003*.

²¹ Ks. *Guidance Policies in the Knowledge Society: Trends, Challenges and Responses across Europe* (CEDEFOP 2004).

²² Osallistumisaste on nyt 8,5 %.

²³ Ks. neuvoston ja komission yhteisen väliraportin luonnos, KOM(2003) 685, 11.11.2003.

²⁴ SEK(2003) 652, 28.5.2003.

²⁵ EUVL C 175, 24.7.2003, s. 3.

Liikkuvuus

Ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpano oli keskeinen asia vuonna 2003. Kehitetyillä toimenpiteillä pitäisi pystymään vähentämään ammatillisen liikkuvuuden esteitä eli lisäämään alueellista liikkuvuutta, yhtenäistämään hajanaisia liikkuvuutta koskevia tietoja ja tekemään avoimista työpaikoista tiedottamisesta avoimempaa. Vuoden 2002 lopulla julkaisemassaan tiedonannossa²⁶ työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta komissio antoi tietoja ja ohjeita tärkeimmistä työntekijöiden vapaaseen liikkumiseen liittyvistä oikeudellisista seikoista. Tiedonannon jälkeen komissio on jatkanut kansalaisille suunnattua tiedottamista sekä jäsenvaltioiden asiaan liittyvien sääntöjen ja niiden soveltamisen tarkkaa seuraamista. Antaakseen tukea työtä toisesta jäsenvaltiosta etsiville kansalaisille ja auttaakseen työnantajia rekrytoinnissa komissio saattoi uudistetun Eures-verkon toteuttamisen päätökseen hyväksymällä verkon peruskirjan ja suuntaviivat. Prosessille antoi tukensa myös uusien työhön ja opiskeluun liittyvien web-portaalien käynnistäminen; avointen paikkojen julkaisemisen lisäksi niissä annetaan tietoja elin- ja työoloista, opiskelumahdollisuuksista ja työmarkkinaoloista kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi komissio teki päätösehdotuksen erityisestä Europass-järjestelystä.²⁷ Päätöksellä järjeistettäisiin välineitä ja verkostoja tutkinto- ja pätevyysvaatimuksien selkeyttämiseksi, ja Euroopan parlamentin ja neuvoston odotetaan hyväksyvän sen vuoden 2004 loppuun mennessä. Europassin tukena toimii tietojärjestelmä, joka on integroitu ammatilliselle liikkuvuudelle ja opiskelumahdollisuuksille omistettujen portaalien kanssa.

Neuvosto vahvisti joulukuussa 2003 yhteisen kannan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja asua vapaasti jäsenvaltioiden alueella. Asia oli ollut Euroopan parlamentin ensimmäisessä käsittelyssä aiemmin samana vuonna, ja nyt neuvosto toimitti yhteisen kantansa parlamentille toista käsittelyä varten.

Lopuksi on mainittava työmarkkinaosapuolten kuulemisen toisen vaiheen käynnistäminen toimenpiteistä, joilla parannettaisiin ansioeläkeoikeuksien siirrettävyyttä.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Komission päätös Eures-verkosta²⁸ ja Eures-peruskirjan hyväksyminen²⁹
- Uudet web-portaalit, jotka auttava kansalaisia etsimään työtä ja opiskelumahdollisuuksia muissa EU-maissa³⁰
- Ansioeläkeoikeuksien siirrettävyyttä koskevan työmarkkinaosapuolten kuulemisen toisen vaiheen käynnistäminen³¹

Maahanmuuttopolitiikka ja työllisyys

Maahanmuuttopolitiikan ja siihen liittyvien työllisyyttä ja yhteiskunnallista integroitumista koskevien seikkojen kehittämiseen on kiinnitetty erityistä huomiota. Komissio käynnisti asiasta keskustelun vuoden 2003 puolivälissä antamallaan tiedonannolla, jota edelsi laajennettu arviointi vaihtoehtojen vaikutuksista. Talouteen ja väestönkehitykseen liittyvän analyysin perusteella komissio on asettanut eräitä suuntaviivoja ja strategisia painotuksia tulevaa varten. Analyysin sisältönä on tiivistetysti se, että maahanmuuttajatyövoiman tarpeen ennustetaan kasvavan EU:ssa merkittävästi mutta että vaarana on, etteivät maahanmuuttajat

²⁶ KOM(2002) 694, 11.12.2002.

²⁷ KOM(2003) 796, 17.12.2003.

²⁸ EYVL L 5, 10.1.2003, s. 16.

²⁹ EUVL C 106, 3.5.2003, s. 3.

³⁰ Ks. <http://europa.eu.int/eures/index.jsp> (uusi portaali) ja <http://europa.eu.int/ploteus> sekä www.ploteus.net.

³¹ SEK(2003) 916, 12.9.2003.

pysty antamaan täyttä panostaan talouskehityksen hyväksi ilman tehokasta politiikkaa, jolla heidät integroidaan työmarkkinoille samoin kuin yhteiskunta- ja kulttuurielämään.

Tärkein toimenpide:

– Komission tiedonanto *Maahanmuutto, kotouttaminen ja työllisyys*³²

3.2. Muutosten ennakointi ja hallinta

Eurooppa-neuvosto totesi Nizzassa antamissaan sosiaalista toimintaohjelmaa koskevissa suuntaviivoissa, että talouden ja työmarkkinoiden perusteelliset muutokset edellyttävät tuoreita yhteisiä toimia, joissa otetaan huomioon työntekijöiden odotukset. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja neuvottelut ovat neuvoston mukaan ne keskeiset välineet, joilla luodaan edellytykset työntekijöiden osallistumiselle muutokseen.

Vuoden 2002 lopussa hyväksytyn työmarkkinaosapuolten monivuotisen työohjelman toteuttaminen on tässä suhteessa erityisen merkittävää.

Työntekijät paremmin mukaan muutoksenhallintaan

Vastauksena komission käynnistämään kuulemiskierrokseen työmarkkinaosapuolet ovat muotoilleet alustavat suuntaviivat rakennemuutosten sosiaalisten seurausten hallintaa varten. Suuntaviivoihin kuuluu työntekijöiden ottaminen aidosti mukaan muutoksenhallintaan, ja ne tarjoavat käyttökelpoisen perustan tuleville toimille tässä asiassa.

Vuonna 2001 päästiin viimein ratkaisuun eurooppayhtiön perussäännöistä ja henkilöstöedustuksesta, ja nyt on saatu onnistuneesti päätökseen neuvottelut eurooppaosuuskunnan säännöistä. Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat lisäksi antaneet direktiivin, jolla täydennetään eurooppaosuuskunta-asetusta henkilöstöedustuksen osalta.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Työmarkkinaosapuolten viitesuuntaviivat muutoksen ja sen sosiaalisten seurausten hallintaa varten
- Neuvoston asetus eurooppaosuuskunnan säännöistä³³
- Neuvoston direktiivi eurooppaosuuskunnan sääntöjen täydentämisestä henkilöstöedustuksen osalta³⁴

Työterveys ja työturvallisuus

Komissio ehdotti vuonna 2002 yhteisölle uutta työterveys- ja työturvallisuusstrategiaa, joka ulottuisi vuoteen 2006. Strategia perustuu siihen, että korkealaatuisen työterveys- ja työturvallisuuspolitiikan puuttuminen aiheuttaa huomattavia taloudellisia kustannuksia.³⁵ Strategian sisältämän ennaltaehkäisyperiaatteen tueksi komissio antoi suosituksen eurooppalaisesta ammattitaituudelta.³⁶

Johtavien työsuojelutarkastajien komitea on antanut päätöslauselman uuteen työterveys- ja työturvallisuusstrategiaan liittyvästä roolistaan. Komitea perustaa työryhmän, jonka on määrä ehdottaa tarkistettuja, koko EU:ssa sovellettavia periaatteita työsuojelutarkastusta varten.

³² KOM(2003) 336, 3.6.2003.

³³ EUVL L 207, 18.8.2003, s. 1.

³⁴ EUVL L 207, 18.8.2003, s. 25.

³⁵ Ks. myös KOM(2002) 89. Myös Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto on laatinut aineistoa sosiaalipolitiikan puuttumisen kustannuksista – ks. <http://agency.osha.eu.int>.

³⁶ EUVL L 238, 25.9.2003, s. 28.

Lisäksi komitea on tähdentänyt, että määrällisten tarkastustavoitteiden lisäksi voidaan asettaa myös laatutavoitteita yhteisinä täytäntöönpanoa koskevin aloitteina. Laatutavoitteilla voidaan edesauttaa ensisijaisen tavoitteen eli johdonmukaisen ja yhtenäisen täytäntöönpanon saavuttamista.

Vahvistaakseen työsuojeluviranomaisten yhteistyötä tarkastajien komitea päätti perustaa työryhmän valmistelemaan yksinkertaista mutta pysyvää tiedonvaihtoverkoston. Aiheita olisivat varsinkin erityispätevyyksiä edellyttävän työn suorittamiseen vaadittavan koulutuksen sisältö, määräysten täytäntöönpano niitä rikkovien yritysten tapauksessa, rikosoikeuteen liittyvä keskinäinen avunanto, uusien, laajempien ja mutkikkaampien työympäristöön liittyvien ongelmien hallitseminen sekä työsuojelutarkastajavaihto.

Euroopan parlamentti ja neuvosto saivat vuonna 2003 aikaan merkittäviä saavutuksia. Alkuvuodesta annettiin direktiivi työntekijöiden suojelemisesta melualtistukselta. Lisäksi parlamentti ja neuvosto antoivat direktiivin, jolla muutetaan vuonna 1983 annettua direktiiviä työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistukseen työssä. Yhteinen kanta saatiin vahvistettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä, jonka aiheena ovat terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät vähimmäisvaatimukset, joita sovelletaan työntekijöiden altistumiseen sähkömagneettisten kenttien ja aaltojen aiheuttamille vaaroille.

Uusi työterveys- ja työturvallisuusstrategia antoi vauhtia myös karsinogeenijä koskevalle työlle. Komissio esitti maaliskuussa muutetun ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta. Parlamentti antoi ehdotuksesta lausuntonsa syyskuussa ensimmäisessä käsittelyssä.

Neuvosto on antanut suosituksen työterveys- ja työturvallisuuslainsäädännön soveltamisesta itsenäisiin ammatinharjoittajiin. Niin ikään se päätti perustaa työturvallisuuden ja työterveyden neuvoa-antavan komitean.

Helpottaakseen räjähdykelteisistä ilmaseoksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/92/EY soveltamista komissio esitti asiaa koskevan toimintaoppaan.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Johtavien työsuojelutarkastajien komitean päätöslauselma yhteisön uudesta työsuojelu- ja työturvallisuusstrategiasta³⁷
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi työntekijöiden suojelemisesta melulta (fyysiset tekijät)³⁸
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi työntekijöiden suojelemisesta vaaroilta, jotka liittyvät asbestialtistukseen työssä, annetun neuvoston direktiivin 83/477/ETY muuttamisesta³⁹
- Yhteinen kanta, jonka aiheena on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi terveyttä ja turvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista työntekijöiden suojelemiseksi vaaroilta, jotka liittyvät altistumiseen fysikaalisille tekijöille (sähkömagneettiset kentät ja aallot)⁴⁰

³⁷ Hyväksytty komitean 43. kokouksessa Billundissa Tanskassa.

³⁸ EUVL L 42, 15.2.2003, s. 38.

³⁹ EUVL L 97, 15.4.2003, s. 48.

⁴⁰ Perustuu asiakirjaan KOM(2003) 127, 20.3.2003.

- Muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta⁴¹
- Neuvoston suositus itsenäisten ammatinharjoittajien työturvallisuus- ja työterveysuojelun parantamisesta⁴²
- Neuvoston päätös työturvallisuuden ja työterveyden neuvoo-antavan komitean perustamisesta⁴³
- Ohjeellinen toimintaopas vähimmäisvaatimuksista räjähdyskelpoisten ilmaseosten aiheuttamalle vaaralle mahdollisesti alttiiksi joutuvien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelun parantamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/92/EY täytäntöönpanemiseksi⁴⁴

Työympäristö ja työsuhteet

Neuvosto hyväksyi maaliskuussa ehdotuksen kasvua ja työllisyyttä käsittelevän kolmikantakokouksen perustamisesta. Kokous on määrä pitää vuosittain Eurooppa-neuvoston kevätkokouksen aattona, ja sen avulla on tarkoitus varmistaa, että työmarkkinaosapuolten aloitteet ja toimet otetaan täysimittaisesti huomioon Euroopan tason politiikan muotoilussa. Lisäksi kokous auttaisi seuraamaan työmarkkinaosapuolten toimia Lissabonin strategian tehokkaan toteuttamisen hyväksi.

Eurooppa-neuvoston kokouksen aattona 11. joulukuuta 2003 kolmikantakokous kokoontui erityisistuntoon, jossa tarkasteltiin etenkin Wim Kokin esittelemää työllisyystyöryhmän raporttia.

Työmarkkinaosapuolten vuonna 2002 hyväksymän, vuodet 2003–2005 kattavan osapuolten itsenäistä vuoropuhelua käsittelevän työohjelman täytäntöönpano on merkittävä panos sosiaalisen toimintaohjelman hyväksi.

Työohjelmansa puitteissa työmarkkinaosapuolet ovat ryhtyneet käsittelemään eri kysymyksiä, joista mainittakoon vuotuiset raportit työmarkkinaosapuolten toimista jäsenvaltioissa työllisyysuuntaviivojen panemiseksi täytäntöön, vuotuiset raportit osapuolten toiminnasta ammattitaitojen ja pätevyyksien elinikäiseksi kehittämiseksi, neuvottelut tasa-arvoasioiden toimintapuitteitten laatimiseksi, neuvottelut vapaaehtoisen työstressiä koskevan puitesopimuksen tekemiseksi, suuntaviivat rakennemuutosten sosiaalisten seurausten hallintaa varten samoin kuin kansallisten seminaarien järjestäminen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun kehittämisen tukemiseksi liittymässä olevissa maissa.

Työmarkkinaosapuolet ovat lisäksi saaneet päätökseen toisen vaiheen kuulemisissa, joissa aiheena oli työntekijöiden henkilötietojen käsittely ja yksityisyyden suoja työelämässä. Myös ansioeläkeoikeuksien siirrettävyyden parantamista koskeva toinen kuulemiskierros saatiin loppuun. Vammaisten teemavuoteen liittyvästi työmarkkinaosapuolet antoivat julkilausuman vammaisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja työnsaannin puolesta.

Toimialakohtaisista saavutuksista mainittakoon seuraavat: yritysten sosiaaliseen vastuuseen sokerialalla liittyvät käytännesäännöt, yhteinen lausunto elinikäisestä oppimisesta sähköalalla sekä rautatiealalla sopimus tietyistä rajatylittäviä yhteentoimivia palveluja suorittavien

⁴¹ KOM(2003) 127, 20.3.2003; Euroopan parlamentin päätöslauselma A5/2003/255, 2.9.2003.

⁴² EUVL L 53, 28.2.2003, s. 45. Ehdotus asiakirjassa KOM(2002) 166, 3.4.2002.

⁴³ EUVL C 218, 13.9.2003, s. 1.

⁴⁴ KOM(2003) 515, 25.8.2003.

liikkuvassa työssä olevien työntekijöiden työoloja koskevista seikoista ja sopimus tällaisia palveluja suorittavien veturinkuljettajien eurooppalaisesta luvasta.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Neuvoston päätös kasvua ja työllisyyttä käsittelevän kolmikantaisen sosiaalihuippukokouksen perustamisesta⁴⁵
- Työmarkkinaosapuolten alojenvälinen vuoropuhelu:
- työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä ja yksityisyyden suojaa työelämässä koskevan työmarkkinaosapuolten kuulemisen toisen vaiheen päättäminen
- ansioeläkeoikeuksien siirrettävyyttä koskevan työmarkkinaosapuolten kuulemisen toisen vaiheen päättäminen
- työmarkkinaosapuolten julkilausuma vammaisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja työnsaannin puolesta
- Työmarkkinaosapuolten alakohtainen vuoropuhelu:
- yritysten sosiaaliseen vastuuseen sokerialalla liittyvät käytännesäännöt
- yhteinen lausunto elinikäisestä oppimisesta sähköalalla
- yritysten sosiaaliseen vastuuseen kaupan alalla liittyvät käytännesäännöt
- yhteinen lausunto etätyöstä paikallishallinnossa
- rautatiealan sopimukset työoloista ja kuljettajien eurooppalaisesta luvasta

Lisää painoa on annettu sille, että voimassa oleva lainsäädäntö saatetaan asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä ja että sitä sovelletaan oikein. Runsaasti huomiota kiinnitetään myös voimassaolevan lainsäädännön seurantaan ja arviointiin.

Vuonna 2003 julkaistiin raportteja seuraavista säädöksiin liittyvistä aiheista: neuvoston direktiivi 96/34/EY UNICE:n, CEEP:n ja EAY:n tekemästä vanhempainlomaa koskevasta puitesopimuksesta, palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon annetun direktiivin 96/71/EY uudelleentarkastelu, tietyistä työajan järjestelyä koskevista seikoista annetun direktiivin 93/104/EY uudelleentarkastelu sekä puitedirektiivin 89/391/ETY ja viiden ensimmäisen erityisdirektiivin käytännön täytäntöönpano.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea antoi eurooppalaista yritysneuvostoa koskevan valmistelevan lausunnon, jossa tarkasteltiin mahdollisesti muuttamisen tarpeessa olevia seikkoja.

Uudesta lainsäädännöstä mainittakoon Brysselissä maaliskuussa 2003 kokoontuneen Eurooppa-neuvoston toivomus siitä, että vuokratyöstä päästäisiin sopimukseen joulukuuhun 2003 mennessä. Neuvosto ei kuitenkaan päässyt vuokratyödirektiivistä poliittiseen yhteisymmärrykseen vuoden alkupuoliskolla, eikä asiassa ole senkään jälkeen edistytty. Tämä haittaa mahdollisuuksia luoda työhön liittyvän joustavuuden ja turvallisuuden välille uusi tasapaino, joka vastaisi paremmin sekä yritysten että työntekijöiden tarpeisiin. Aiheesta annettava direktiivi – jota Euroopan parlamentti on voimakkaasti toivonut – takaisi vuokratyöntekijöille vähimmäissuojan koko EU:ssa ja avaisi toimialan niissä maissa, joissa vuokratyöntekijöiden käytölle on rajoituksia, jotka haittaavat työpaikkojen luomista ja joustavuuden lisäämistä.

Todettakoon vielä, että Euroopan parlamentti on antanut päätöslauselman työntekijöiden taloudellisen osallistumisen edistämistä koskevasta komission tiedonannosta.⁴⁶

⁴⁵ EUVL L 70, 14.3.2003, s. 31.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Komission tiedonanto palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettamisestä työhön toiseen jäsenvaltioon annetun direktiivin 96/71/EY uudelleentarkastelusta⁴⁷
- Komission tiedonanto tietyistä työajan järjestelyä koskevista seikoista annetun direktiivin 93/104/EY uudelleentarkastelusta⁴⁸
- Komission raportti toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä annetun puitedirektiivin 89/391/ETY ja viiden ensimmäisen erityisdirektiivin (89/654/ETY, 89/655/ ETY, 89/656/ ETY, 90/269/ETY and 90/270/ ETY) käytännön täytäntöönpanosta
- Euroopan talous- ja sosiaalikomitean valmisteleva lausunto eurooppalaisista yritysneuvostoista annetun direktiivin (94/45/EY) käytännön soveltamisesta⁴⁹

Yritysten sosiaalinen vastuu

Sekä neuvosto että Euroopan parlamentti ovat päätöslauselmassaan antaneet poliittisen tukensa komission aloitteelle yritysten sosiaalisen vastuun laajasta edistämisestä.⁵⁰ Aloitteen tarkoituksena on rohkaista yrityksiä ottamaan sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät näkökohdat vapaaehtoisesti liiketoimintaansa mukaan. Näin tuettaisiin kestävä kehitystä.

Yritysten sosiaaliseen vastuuseen liittyviä toimia jatkettiin vuonna 2003 sidosryhmien välisen foorumin puitteissa. Foorumiin osallistuu Euroopan tasolla toimivia työntekijöiden, ammattiliittojen ja kansalaisyhteiskunnan edustajien järjestöjä samoin kuin muita yritysten järjestöjä, ja sen tavoitteena on edistää yritysten sosiaaliseen vastuuseen liittyvien käytäntöjen ja välineiden selkeyttä ja lähentymistä. Asian edistämiseksi hyvien toimintamallien esittelyn kautta on myönnetty eurooppalaisia kunniapalkintoja elinikäiseen oppimiseen, monimuotoisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon liittyvästä osaamisesta. Palkintojen voittajien julistamisen yhteydessä esiteltiin luettelo sadasta parhaasta työpaikasta Euroopan unionissa.

Lisäksi mainittakoon vuoden 2003 puolivälissä päättynyt projekti, jossa tarkasteltiin vastuullista yrittäjyyttä pk-yrityksissä, samoin kuin projektin tuloksena vuoden lopulla julkaistu esite, johon oli koottu parhaita yritysten sosiaaliseen vastuuseen liittyviä toimintatapoja.

3.3. Sosiaalisen osallisuuden puolesta ja syrjintää vastaan

Sosiaalisen osallisuuden strategia – avoin koordinaatiomenetelmä

Kun Nizzan Eurooppa-neuvoston jälkeen käynnistetyn avoimen koordinaatiomenetelmän ensimmäinen soveltamiskierros on nyt saatu päätökseen, toimintamallia on ryhdytty lujittamaan, jotta saataisiin aikaan todellista vaikutusta köyhyyden poistamiseksi vuoteen 2010 mennessä. Vuoden 2002 lopulla neuvosto hyväksyi tavoitteet ja työmenetelmät toisen kierroksen kansallisia toimintasuunnitelmia varten.

Jäsenvaltiot toimittivat toimintasuunnitelmansa vuonna 2003, ja komissio esitti niistä laatimansa analyysin sosiaalista osallisuutta käsittelevän yhteisen raportin luonnoksessa.

⁴⁶ A5/2003/150, 5.6.2003.

⁴⁷ KOM(2003) 458 lopullinen, 25.7.2003.

⁴⁸ KOM(2003) 843, 30.12.2003.

⁴⁹ EESC/552/2003, 24.9.2003.

⁵⁰ EUVL C 39, 18.2.2003, s. 3, ja Euroopan parlamentin päätöslauselma A5/2003/133, 13.5.2003.

Raportissa tuotiin jälleen esiin välttämättömyys torjua köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä ja korostettiin toiminnan tiivistä yhteyttä taloudelliseen kehitykseen.

Raportissa mainittiin joitakin myönteisiä seikkoja tilanteen kehittämisessä. Kansalaisyhteiskunnan edustajat ja työmarkkinaosapuolten kaltaiset keskeiset sidosryhmät on yleensä otettu mukaan kansallisten toimintasuunnitelmien laatimiseen.⁵¹ Nyt on välttämätöntä laajentaa niiden osallistumista myös suunnitelmien toteuttamiseen ja seurantaan. Köyhyyden moniulotteisuus on uusissa toimintasuunnitelmissa katettu paremmin kuin aiemmissa. Parantamisen varaa on kuitenkin vielä paljon, ja erityisesti olisi kiinnitettävä enemmän huomiota elinikäiseen oppimiseen, asumiseen, tietoyhteiskuntaan osallistumiseen sekä liikenteeseen.

Suuntauksena näyttää olevan, että yhä useammat jäsenvaltiot asettavat määrällisiä tavoitteita ja että köyhydentorjuntaa nivotaan tehokkaammin osaksi kaikkea toimintaa. Kaikki jäsenvaltiot eivät kuitenkaan ole asettaneet selviä tavoitteita. Kansallisten toimenpiteiden kohdentamiseksi paremmin tarvitaan täsmentämistä, johon kuuluu myös entistä useampien tavoitteiden määrällinen määrittely. Tavoitteet tarvitsevat tuekseen tehokkaasti toteutettavia uudistuksia.

Talous-, työllisyys- ja sosiaalipolitiikan muotoilua on täsmennettävä erityisesti siksi, että pystyttäisiin huolehtimaan siitä, että talouden ajanmukaistamisen rinnalla toteutetaan köyhyyden torjumisen strategioita ja päinvastoin. Lisäksi on yleisiä menoprioriteetteja asetettaessa tarkasteltava myös sosiaaliseen osallisuuteen liittyviä tavoitteita.

Sosiaalista osallisuutta käsittelevässä raporttiluonnoksessa komissio toi esiin seuraavat kuusi prioriteettia:

- Edistetään investointeja aktiivisiin työmarkkinapolitiikan toimenpiteisiin ja toimenpiteiden muotoilua paremmin niiden tarpeita vastaaviksi, joiden työnsaanti on vaikeinta.
- Varmistetaan, että sosiaalisen suojelun ohjelmat ovat riittäviä kaikille ja kaikkien käytettävissä ja että ne kannustavat työkykyisiä työntekoon tehokkaasti.
- Lisätään heikoimmassa asemassa olevien ja suurimmassa syrjäytymisvaarassa olevien pääsyä asianmukaisiin asuinoloihin sekä laadukkaiden terveydenhuoltopalveluiden ja elinikäisen oppimisen saatavuutta.
- Toteutetaan toimia, joilla estetään koulunkäynnin varhainen lopettaminen ja helpotetaan siirtymistä koulusta työelämään.
- Kiinnitetään erityistä huomiota lasten köyhyyden poistamiseen.
- Ponnistellaan erityisesti maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi.

Osallisuutta edistävässä strategiassa on vuodesta 2004 lähtien otettava kaikessa huomioon kymmenen uuden jäsenvaltion osallistuminen. Vuonna 2003 vahvistettiin sosiaaliseen suojeluun liittyvän toiminnan tulevaisuuden koordinoimiseksi EU:n tasolla malli, jonka perusteella avointa koordinoitimenetelmää selkeytetään sosiaalialalla vuoteen 2006 mennessä.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Uudet kansalliset sosiaalisen osallisuuden edistämistä koskevat toimintasuunnitelmat
- Luonnos yhteiseksi raportiksi sosiaalisesta osallisuudesta⁵²
- Avoimen koordinoimisen selkeyttäminen sosiaalisen suojelun alalla.⁵³

⁵¹ Neuvosto on lisäksi antanut päätöslauselman sosiaalisesta osallisuudesta sosiaalisen vuoropuhelun ja kumppanuuden kautta – ks. EUVL C 39, 18.2.2003, s. 1.

⁵² KOM(2003) 773 lopullinen, 12.12.2003.

Tietotekninen kahtiajako

Estääkseen väestön jakaantumisen tietoteknisten taitojen ja niiden puuttumisen mukaan EU ja jäsenvaltiot investoivat mittavasti sen varmistamiseen, että jokaisella on mahdollisuus hyödyntää uuden tieto- ja viestintätekniiikan tarjoamia mahdollisuuksia. Tähän liittyvästi hyväksyttiin eEurope 2002 -toimintasuunnitelman loppuraportti.⁵⁴

Yhteisön ulkopuolisten maiden kansalainen yhdenvertainen kohtelu

Neuvosto hyväksyi alkuvuodesta 2003 ehdotuksen sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 laajentamiseksi koskemaan myös kolmansien maiden kansalaisia.

Tärkein toimenpide:

– Neuvosto hyväksyi asetuksen (ETY) N:o 1408/71 soveltamisalan ulottamisen kolmansien maiden kansalaisiin.⁵⁵

Syrjinnän torjuminen

Jäsenvaltioiden olisi vuonna 2003 ollut saatettava osaksi lainsäädäntöään vuonna 2000 yksimielisesti hyväksymänsä kaksi direktiiviä,⁵⁶ joilla kielletään rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, ikään ja sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä.

Tähän mennessä asiassa on edistytty vaihtelevasti: jotkin jäsenvaltiot eivät ole vielä saattaneet direktiiviä osaksi lainsäädäntöään. Komissio on siksi käynnistänyt rikkomisesta johtuvan menettelyn kyseisiä jäsenvaltioita kohtaan. Tehdäkseen tunnetuksi kyseisiä direktiivejä ja niistä johtuvia oikeuksia ja velvollisuuksia komissio on käynnistänyt monivuotisen EU:n laajuisen kampanjan syrjinnän torjumiseksi. Tätä motolla *Monimuotoisuuden puolesta – syrjintää vastaan* toteutettavaa kampanjaa on tuettu syrjinnän torjumista koskevasta yhteisön toimintaohjelmasta 2001–2006.

Monimuotoisuutta tukevien toimintatapojen hyötyjä yrityksille havainnollistettiin erityisessä raportissa,⁵⁷ joka sisältää tapaustutkimuksiin perustuvan selvityksen ja yritysten syvähaastatteluja.

Noin 69 prosenttia raporttia varten haastatelluista yrityksistä kertoi monimuotoisuutta tukevien toimintatapojen parantaneen yrityksensä mainetta. 62 prosentin mukaan tällaiset toimintatavat olivat auttaneet yritystä saamaan palvelukseensa erittäin kyvykästä henkilöstöä ja pitämään heidät yrityksessä. Hieman vajaa 60 prosenttia totesi monimuotoisuuden huomioimisen toiminnassa parantaneen henkilöstön motivaatioita ja tehokkuutta, lisänneen innovointia, kohentaneen palvelutasoa ja asiakastyytyväisyyttä sekä auttaneen selviytymään työvoimapulasta.

⁵³ KOM(2003) 261, 27.5.2003; neuvoston vahvistus lokakuussa 2003.

⁵⁴ KOM(2003) 66, 11.2.2003.

⁵⁵ EUVL L 124, 20.5.2003, s. 1.

⁵⁶ Rodusta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua koskeva direktiivi 2000/43/EY, jolla kielletään syrjintä rodun tai etnisen alkuperän perusteella (osaksi kansallista lainsäädäntöä 19.7.2003 mennessä) sekä yhdenvertaista kohtelua työssä koskeva direktiivi 2000/78/EY, jolla kielletään uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä työssä ja koulutuksessa (osaksi kansallista lainsäädäntöä 2.12.2003 mennessä).

⁵⁷ Ks. http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/prog/studies_en.htm.

Vuonna 2003 komissio teki lisäksi ehdotuksen⁵⁸ Euroopan rasismien ja muukalaisvihan seurantakeskuksen perustamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1035/97 laatimisesta uudelleen, jotta keskuksen ylläpidettävyys ja asianmukainen toiminta voitaisiin varmistaa. Joulukuussa 2003 kokoontunut Eurooppa-neuvosto korosti ihmisoikeuksia koskevien tietojen keräämisen ja analysoinnin merkitystä unionin politiikan määrittelemiseksi tällä alalla sekä kehotti laajentamaan keskuksen vastuualuetta ja muuttamaan sen ihmisoikeusvirastoksi.

Vammaisten integroituminen

Vuonna 2003 vietettiin Euroopan vammaisten teemavuotta. Vuoden antamia mahdollisuuksia ja vammaisten asian saamaa näkyvyyttä hyödyntäen komissio esitti toimintaohjelman vammaisten yhtäläisten mahdollisuuksien hyväksi. Neuvosto puolestaan antoi päätöslauselman vammaisten työllisyyden ja sosiaalisen integraation edistämisestä.

Tärkein toimenpide:

– Yhtäläiset mahdollisuudet vammaisille – eurooppalainen toimintasuunnitelma⁵⁹

Kansalaiskeskustelu

Komissio toteutti vuonna 2003 toimenpiteitä, joilla haluttiin varmistaa, että sosiaalipolitiikkaa käsittelevän kansalaiskeskustelun tukemiseksi ja erityisesti Euroopan sosiaalialan kansalaisjärjestöjen foorumin toimintakulujen rahoituksen järjestämiseksi löytyisi pitkäjänteinen ja vakaa ratkaisu. Komissio teki 27. toukokuuta 2003 ehdotuksen⁶⁰ neuvoston päätökseksi, jolla perustettaisiin vuodet 2004–2008 kattava yhteisön toimintaohjelma unionin aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi. Siinä huolehdittaisiin mm. sosiaalialan foorumin toimintakustannusten rahoittamisesta. Neuvoston on määrä hyväksyä ehdotus tammikuussa 2004.

3.4. Sosiaalisen suojelun ajanmukaistaminen

Sosiaalialan koordinoinnin tekemisessä toimivammaksi otettiin ratkaiseva askel. Komissio ehdotti koordinoitiprosessin asteittaista selkeyttämistä yhdeksi kokonaisuudeksi vuoteen 2006 mennessä. Neuvosto antoi ajatukselle tukensa. Sosiaalialan koordinoinnin strategista painoarvoa kasvatetaan ajan myötä, ja sosiaalinen osallisuus, eläkkeet, terveydenhuolto ja työn tekeminen kannattavaksi kootaan yhden ja saman avoimen koordinoitimenetelmän piiriin. Tämän pitäisi helpottaa raportointivaatimuksia, jolloin voitaisiin keskittyä tiiviimmin toimintalinjojen toteuttamiseen sellaisissa puitteissa, joissa sosiaalipolitiikan osa-alueiden keskinäinen vuorovaikutus ja sosiaalipolitiikan ja työllisyys- ja talouspolitiikan koordinointi helpottuvat.

Riittävät ja kestäväpohjaiset eläkkeet

Väestön ikääntymisen eläkejärjestelmille asettaman haasteen vuoksi on Eurooppa-neuvoston Lissabonin-kokouksesta lähtien toteutettu toimia, joiden myötä avointa koordinoitimenetelmää ryhdyttäisiin soveltamaan riittäviin ja kestäväpohjaisiin eläkkeisiin. Laekenissa Eurooppa-neuvosto määritteli yksitoista yhteistä tavoitetta, jotka voidaan teemojensa puolesta jakaa kolmeen ryhmään: eläkejärjestelmien kyky täyttää sosiaaliset tavoitteensa, järjestelmien rahoituksen ylläpitäminen sekä niiden kyky vastata muuttuviin yhteiskunnallisiin tarpeisiin.

⁵⁸ KOM(2003) 483, 5.8.2003.

⁵⁹ KOM(2003) 650, 30.10.2003.

⁶⁰ KOM(2003) 276, 27.5.2003.

Komissio ja neuvosto ovat hyväksyneet yhteisen raportin riittävästä ja kestävästä eläkkeistä. Raportissa arvioitiin jäsenvaltioiden vuoden 2002 jälkipuoliskolla toimittamia eläkestrategiaraportteja ja esiteltiin arvioinnin päätuloksia. Analyysissa tuli esiin näyttöä siitä, että eläkejärjestelmien riittävyyden ylläpitämiseen on sitouduttu mutta että niiden rahoituksen kestävyys varmistamiseksi tarvitaan lisätoimia. Aikaa ei ole paljon, ja jäsenvaltioiden olisikin tartuttava toimiin nyt, ennen kuin väestön ikääntyminen muuttaa väestörakennetta merkittäväällä tavalla.

Eurooppa-neuvosto antoi yhteiselle raportille tukensa ja toivoi lisää uudistuksia, joissa keskityttäisiin erityisesti iäkkäitten työllisyyteen. Avoimen koordinoitimenetelmän soveltamista ja kehittämistä jatketaan, ja edistymistä tarkastellaan vuonna 2006. Sitä varten on liittymässä olevien maiden toimitettava strategiaraporttinsa ja nykyisten jäsenvaltioiden päivitettävä omiaan vuoden 2005 puoliväliin mennessä. Vuonna 2003 järjestettiin liittymässä olevien maiden kanssa kahdenvälisiä seminaareja, joilla pyrittiin valmentamaan näitä maita avoimen koordinoitimenetelmän soveltamiseen.

Tärkein toimenpide:

– Komissio ja neuvoston yhteinen raportti riittävästä ja kestävästä eläkkeistä⁶¹

Laadukasta ja kestävästä terveydenhuollosta

Alkuvuodesta 2003 hyväksyttiin komission ja neuvoston yhteinen raportti kansallisten terveyden- ja vanhustenhuollon tulevaisuutta koskevien strategioiden tukemiseksi. Raportin perustana olivat kyselylomakkeen perusteella saadut jäsenvaltioiden vastaukset.

Maaliskuussa 2003 Eurooppa-neuvosto pyysi komissiota tekemään uudessa tiedonannossa lisää ehdotuksia, joilla voitaisiin tehostaa yhteistyövaihtoja terveyden- ja vanhustenhuollon alalla.

Komissio kokosi yhteen terveysministerit sekä terveydenhuoltoalan sidosryhmien, liittymässä olevien maiden ja Euroopan parlamentin edustajat korkean tason pohdintaprosessiin, jossa aiheina olivat potilaiden liikkuvuus ja terveydenhuoltoalan kehitys Euroopan unionissa. Tarkoituksena oli tarjota epämuodollinen keskustelufoorumi, jossa voitaisiin ryhtyä kehittämään Euroopan terveydenhuoltojärjestelmistä yhteistä näkemystä ottaen kuitenkin otettaisiin huomioon maiden omat vastualueet. Päätöskokouksessaan 8. joulukuuta 2003 pohdintaryhmä hyväksyi raportin, jossa oli 19 suositusta tuleviksi toimiksi.

Tärkein toimenpide:

– Komission ja neuvoston yhteinen raportti terveydenhuollosta ja vanhustenhuollosta⁶²

Työnteke kannattavaksi

Komissio esitti tiedonannon myös neljännessä vuonna 1999 käynnistetyn sosiaalisen suojelun politiikkansa elementistä. Tällä työnteon tekemistä kannattavaksi käsittelevällä tiedonannolla haluttiin virittää lisää toimia sen aiheesta, joka liittyy sekä sosiaaliseen osallisuuteen, sosiaalisen suojeluun että työllisyyteen. Tiedonanto oli samalla vastaus Eurooppa-neuvoston kevätkokouksessaan 2003 lausumaan kehotukseen laatia raportti siitä, miten sosiaalisen suojelun politiikkaa voitaisiin parantaa painottamalla lisää työnteon kannustimia.

⁶¹ EUVL C 260, 29.10.2003, s. 3.

⁶² KOM(2002) 774 lopullinen, 3.1.2003.

Tärkein toimenpide:

- Tiedonanto sosiaalisen suojelun uudistamisesta uusien ja parempien työpaikkojen luomiseksi työnteon kannattavuutta lisäävällä kattavalla mallilla⁶³

Sosiaalisen suojelun järjestelmien koordinoinnin uudistaminen

Nizzan Eurooppa-neuvosto kehotti tarkistamaan sosiaaliturvaoikeuksiin rajatylittävissä tilanteissa sovellettavia sääntöjä ja laajentamaan niiden soveltamisalaa. Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 uudistamisessa on edetty pikku hiljaa vuosien mittaan.

Vuonna 2003 neuvosto hyväksyi virallisesti ehdotuksen, jolla asetuksen soveltamisala laajennetaan koskemaan kolmansien maiden kansalaisia, joita kyseiset säännökset eivät jo koske yksinomaan heidän kansalaisuutensa vuoksi.

Neuvosto pääsi kesäkuussa 2003 sopuun sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseen liittyvien järjestelyjen yksinkertaistamisesta kolmella alalla, jotka ovat työkyvyttömyyseläkkeet, vanhuus- ja perhe-eläke-etuudet sekä maksuihin perustumattomat rahalliset erityisetuudet. Lokakuussa neuvosto hyväksyi loputkin kolme aineellisia säännöksiä sisältävät luvut, joiden aiheina ovat varhaiseläkkeet, perhe-etuudet ja työttömyys. Tämän jälkeen neuvosto saattoi joulukuussa päästä poliittiseen yhteisymmärrykseen ehdotuksen tekstistä liitteitä lukuun ottamatta.⁶⁴ Parlamentin hyväksyttyä 3. syyskuuta asiaa koskevan mietintönsä komissio teki 9. lokakuuta muutetun ehdotuksen.⁶⁵ Uusi asetus hyväksyttäneen lopullisesti keväällä 2004. Vaikka neuvostolta edellytetään asiassa yksimielisyyttä, asetuksen (ETY) N:o 1408/71 uudistaminen on oiva esimerkki yksinkertaistamisesta ja paremmasta sääntelystä.

Komission ehdotuksen perusteella tehtiin myös henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevaan EU:n ja Sveitsin sopimukseen sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamiseen liittyviä ajantasaistuksia.⁶⁶ Lisäksi komissio ehdotti asetusten (ETY) N:o 1408/71 ja (ETY) N:o 574/72 ajanmukaistamista kansallisessa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten ottamiseksi huomioon samoin kuin asetusten tiettyihin säännöksiin liittyvän oikeudellisen tilanteen selkeyttämistä. Samalla on tarkoitus ottaa huomioon Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä viime aikoina tapahtunut kehitys.⁶⁷

Komissio on lisäksi antanut tiedonannon eurooppalaisen sairaanhoitokortin käyttöönotosta. Tiedonannossa esitetään suunnitelma sairaanhoitoa varten toisessa jäsenvaltiossa tarvittavien lomakkeiden korvaamiseksi uudella kortilla. Kevään 2003 Eurooppa-neuvostolta saadun toimeksiannon mukaisesti tehtiin tarvittavat asiaa koskevat päätökset 18. kesäkuuta 2003.⁶⁸ Samalla komissio teki ehdotuksen asetuksen (ETY) N:o 1408/71 muuttamiseksi siten, että kaikki vakuutettujen ryhmät saavat samat oikeudet lääketieteellisesti välttämättömään hoitoon. Neuvosto pääsi asiasta ripeästi yhteisymmärrykseen 20. lokakuuta. Euroopan parlamentin annettua ehdotuksesta mietintönsä 4. joulukuuta se voitaneen hyväksyä kevään 2004 kuluessa.

⁶³ KOM(2003) 842 lopullinen, 30.12.2003.

⁶⁴ Ennen asetuksen voimaantuloa on vielä saatava päätökseen kolmen liitteen käsittely.

⁶⁵ KOM(2003) 596, 9.10.2003.

⁶⁶ EUVL L 187, 26.7.2003. s. 55 – EU:n ja Sveitsin sekakomitean päätös 15.7.2003.

⁶⁷ KOM(2003) 468, 31.7.2003.

⁶⁸ EUVL L 276, 27.10.2003, s. 1, 4 ja 19.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Neuvoston asetus asetuksen (ETY) N:o 1408/71 ulottamisesta koskemaan kolmansien maiden kansalaisia, joita kyseiset säännökset eivät jo koske yksinomaan heidän kansalaisuutensa vuoksi⁶⁹
- Neuvostossa sopimus asetuksen (ETY) N:o 1408/71 nykyaikaistamisesta ja yksinkertaistamisesta
- Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammattinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 sekä asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 muuttamisesta⁷⁰
- Tiedonanto eurooppalaisen sairausvakuutuskortin käyttöönnotosta⁷¹ ja tarvittavat asiaan liittyvät päätökset⁷²
- Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 sekä asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72 muuttamisesta oikeuksien yhdenmukaistamisen ja menettelyiden yksinkertaistamisen osalta⁷³

3.5. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen

Sosiaalisessa toimintaohjelmassa määritellään kaksi keskeistä mallia tasa-arvon edistämiseen: erityistoimet ja valtavirtaistaminen. Eurooppa-neuvosto kehotti kevätkokouksessaan 2003 komissiota laatimaan yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa vuosikertomuksen tasa-arvotilanteen kehittymisestä samoin kuin ohjeet tasa-arvonäkökohtien valtavirtaistamista varten. Ensimmäinen vuosikertomus toimitetaan Eurooppa-neuvoston kevätkokoukselle 2004.

Tasa-arvonäkökohtien valtavirtaistaminen

Tasa-arvonäkökohtien ottaminen huomioon kaikilla asiaan liittyvillä politiikan aloilla on valtavirtaistamista (mainstreaming). Se kuuluu osana sukupuolten tasa-arvoa koskevaan yhteisön puitestrategiaan. Komissio raportoi vuosittain yhteisön politiikassa ja käytännöissä tapahtuneesta edistymisestä ja esittää työohjelmassa aloitteita tulevalle vuodelle.

Työllisyys- ja sosiaalipolitiikan alalla tasa-arvonäkökohtia kehitetään jatkossakin Euroopan työllisyysstrategian yhteydessä. Niiden ottamista huomioon on vahvistettu sosiaalista osallisuutta koskevien kansallisten toimintasuunnitelmien toisella kierroksella. Tasa-arvonäkökohtia on alettu tarkastella myös laajemmin sosiaalisessa suojelussa esimerkiksi eläkkeiden ja työnteon kannattavaksi tekemisen yhteydessä.

Erityistoimet

Lainsäädännöstä todettakoon, että komissio on tehnyt ehdotuksen direktiiviksi, jolla naisten ja miesten yhdenvertaisen kohtelun periaate pannaan täytäntöön tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla. Tässä EY:n perustamissopimuksen 13 artiklaan perustuvassa direktiiviluonnoksessa kielletään sukupuoleen perustuva syrjintä työelämän ulkopuolella.

⁶⁹ EUVL L 124, 20.5.2003, s. 1 – Neuvoston asetus (EY) N:o 859/2003, annettu 14. toukokuuta 2003, asetuksen (ETY) N:o 1408/71 ja asetuksen (ETY) N:o 574/72 muuttamisesta soveltamisalan laajentamiseksi koskemaan kolmansien maiden kansalaisia, joita kyseiset säännökset eivät jo koske yksinomaan heidän kansalaisuutensa vuoksi

⁷⁰ KOM(2003) 468, 31.7.2003.

⁷¹ KOM(2003) 73 lopullinen, 17.2.2003.

⁷² EUVL L 276, 27.10.2003, s. 1, 4 ja 19.

⁷³ KOM(2003) 378, 27.6.2003.

Jotta lainsäädäntö olisi kansalaisten kannalta toimivaa, direktiivissä säädetään vaatimuksista, jotka koskevat muutoksenhakukeinoja tapauksissa, joissa yksilön oikeuksia katsotaan rikutun. Direktiiviluonnoksessa käsitellään etenkin vakuutusmaksuja ja -etuuksia.

Sääntelyn parantamiseen tähtäävien toimien yhteydessä käynnistettiin lisäksi toimet tasa-arvodirektiivien laatimiseksi uudelleen nykyisen lainsäädännön yksinkertaistamiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa komissio järjesti julkisen kuulemiskierroksen tasa-arvodirektiivien uudelleenlaatimiseen liittyvistä vaihtoehdoista.

Komissio on lisäksi ehdottanut uutta toimintaohjelmaa, jolla jatkettaisiin tasa-arvokysymysten parissa toimivien organisaatioiden taloudellista tukemista.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Vuotuinen raportti naisten ja miesten yhtäläisistä mahdollisuuksista (2002)⁷⁴
- Sukupuolten tasa-arvoa koskevan puitestrategian työohjelma 2003⁷⁵
- Ehdotus neuvoston direktiiviksi naisten ja miesten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan alalla⁷⁶
- Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi yhteisön toimintaohjelman perustamisesta naisten ja miesten tasa-arvon alalla toimivien eurooppalaisten järjestöjen toiminnan edistämiseksi⁷⁷

3.6. Sosiaalipoliittisten näkökohtien vahvistaminen Euroopan unionin laajentumisessa ja ulkosuhteissa

Laajentuminen

Laajentumisen yhteydessä pääprioriteettina on varmistaa yhteisön säännösten noudattaminen. Jotta liittymässä olevien maiden olisi helpompi osallistua toimintaan kaikilla politiikanaloilla heti laajentumispäivästä, kiinnitetään erityistä huomiota valmisteluihin maiden osallistumiseksi avoimeen koordinoitimenetelmään työllisyyden ja sosiaalisen osallisuuden alalla. Laajentuminen edellyttää lisäksi investointeja kapasiteetin rakentamiseen etenkin työmarkkinaosapuolten tapauksessa samoin kuin valmistautumista Euroopan sosiaalirahaston tuleviin toimiin.

Tiedonvaihdon ja verkottumisen – myös paikallis- ja aluetasolla niin julkisten kuin yksityistenkin tahojen⁷⁸ kesken – tukemiseksi liittymässä olevat maat osallistuivat miesten ja naisten yhtäläisiin mahdollisuuksiin sekä syrjinnän ja sosiaalisen syrjäytymisen torjuntaan liittyviin toimintaohjelmiin ja työllisyysenedistämistoimia koskevaan ohjelmaan.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Yhteisön säännösten täytäntöönpanon helpottaminen ja seuranta
- Liittymässä olevien ja ehdokasmaiden osallistuminen työllisyyden ja sosiaalialan neljään toimintaohjelmaan⁷⁹
- Työllisyyspolitiikkaa koskevat yhteiset arviointiasiakirjat⁸⁰

⁷⁴ KOM(2003) 98, 5.3.2003.

⁷⁵ KOM(2003) 47, 3.2.2003.

⁷⁶ KOM(2003) 657, 5.11.2003.

⁷⁷ KOM(2003) 279, 27.5.2003.

⁷⁸ Mm. työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt.

⁷⁹ K(2002) 2035 – komissio hyväksynyt 6.6.2002 (sosiaalisen syrjäytymisen torjuminen); K(2002) 2036 – komissio hyväksynyt 6.6.2002 (yhtäläiset mahdollisuudet); K(2002) 2037 – komissio hyväksynyt 6.6.2002 (syrjinnän torjuminen); K(2002) 3964-1 ja K(2002) 3964-2 – komissio hyväksynyt 23.10.2002 (työllisyysenedistämistoimet).

- Raportti edistymisestä työllisyyspolitiikkaa koskevien yhteisten arviointiasiakirjojen toteuttamisessa ehdokasmaissa⁸¹
- Raportti edistymisestä työllisyyspolitiikkaa koskevien yhteisten arviointiasiakirjojen toteuttamisessa liittymässä olevissa maissa⁸²
- Sosiaalisen osallisuuden edistämistä koskevat yhteiset muistiot⁸³
- Eläkeuudistuksia koskevan yhteistyön käynnistäminen
- Valmistelut osallistumiselle Euroopan sosiaalirahaston toimintaan

Kansainvälinen yhteistyö ja ulkosuhteet

Komissio jatkoi työllisyyteen ja sosiaalialaan liittyvää yhteistyötään kansainvälisten järjestöjen (kuten OECD:n ja ILO:n) kanssa. Erikseen on mainittava komission osallistuminen ILO:n perustaman, globalisaation sosiaalisia näkökohtia käsittelevän maailmankomission toimintaan etenkin alkuvuodesta 2003 järjestetyn korkean tason seminaarin kautta. Komissio on tehostanut ILO:n kanssa tehtävää yhteistyötä perustyönormien, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun, köyhyyden poistamisen ja ihmisarvoista työtä koskevan suunnitelman maailmanlaajuiseksi edistämiseksi. Nämä aiheet kuuluvat komission ja ILO:n 14. toukokuuta 2001 allekirjoittaman kirjeenvaihdon piiriin. Samassa yhteydessä on lisäksi aloitettu kehitysyhteistyötä koskevan strategisen kumppanuuden valmistelu ILO:n kanssa. Kumppanuuden perustana on komission tiedonanto *Toimivan kumppanuuden luominen Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa kehitysyhteistyön ja humanitaaristen asioiden alalla*.⁸⁴

Yleisten asioiden neuvosto antoi perustyönormien edistämisestä heinäkuussa 2003 päätelmät komission asiasta vuonna 2001 antaman tiedonannon⁸⁵ pohjalta.

G8-maiden työministerit keskustelivat joulukuussa Stuttgartissa rakennemuutoksesta maailmanlaajuistumisen yhteydessä. Ministerit korostivat tarvetta henkilöpääomainvestointien ja työllistettävyyden lisäämisen tarpeellisuutta.

Lisäksi komissio antoi tiedonannon vammaisten ihmisoikeuksia koskevasta YK:n yleissopimuksesta.

Komissio jatkoi kahdenvälistä työllisyysalan yhteistyötään Japanin ja Yhdysvaltain kanssa.

Sukupuolten tasa-arvoon liittyy komission tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sukupuolten tasa-arvon edistämisestä kehitysyhteistyössä. Asetusluonnoksen mukaan yhteisö antaa rahoitustukea ja asiantuntemusta toimintaan, jolla edistetään sukupuolten tasa-arvoa kaikessa kehitysyhteistyöpolitiikassa ja -toiminnassa.

Tärkeimmät toimenpiteet:

- Tiedonanto vammaisten ihmisoikeuksia koskevasta YK:n yleissopimuksesta⁸⁶
- Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sukupuolten tasa-arvon edistämisestä kehitysyhteistyössä⁸⁷

⁸⁰ Arviointiasiakirja Latvian kanssa allekirjoitettiin 6.2.2003.

⁸¹ KOM(2003) 37, 30.1.2003, ja tausta-asiakirja SEK(2003) 200, 18.2.2003; Euroopan parlamentin päätöslauselma A5/2003/282, 23.9.2003.

⁸² KOM(2003) 663, 6.11.2003, ja tausta-asiakirja SEK(2003) 1361, 24.11.2003.

⁸³ Kymmenen liittymässä olevan maan kanssa allekirjoitettiin yhteiset muistiot 18.12.2003.

⁸⁴ KOM(2001) 231.

⁸⁵ KOM(2001) 416, 18.7.2001, *Perustyönormien edistäminen ja työmarkkina- ja sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmän kehittäminen maailmanlaajuistumisen yhteydessä*.

⁸⁶ KOM(2003) 16, 24.1.2003.

4. KESKEISET ALOITTEET VUODELLE 2004

Sosiaalisen toimintaohjelman väliarvioinnissa päivitettiin toimintasuunnitelma vuosia 2004 ja 2005 varten. Perustana käytettiin arviota toimintaohjelman ensimmäisistä toteuttamisvuosista ja tärkeimmistä haasteista, joihin on vielä vastattava. Lisäksi kehiteltiin toimintaohjelmaa ohjaavaa periaatetta. Lähtökohtana oli, että sosiaalipolitiikka on tuottava tekijä ja että laadun edistäminen on puolestaan menestyvän talouden, uusien ja parempien työpaikkojen luomisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisääntymisen vauhdittaja. Nyt komissio on vienyt ajatusta askelen eteenpäin tarkastelemalla sosiaalipolitiikan puuttumisesta syntyviä kustannuksia ja nivomalla koko lähestymistavan sääntelyn parantamiseen ja siihen liittyviin vaikutustenarviointeihin.

Väliarvion mukaan ohjelmalla on kaksi keskeistä prioriteettia:

- Lujitetaan sosiaalisia standardeja kaikkialla EU:ssa varmistamalla, että yhteisön säännöstö saatetaan asianmukaisesti osaksi kansallista lainsäädäntöä ja että sitä sovelletaan oikein. Säännöstöllä varmistetaan yhtäläiset toimintamahdollisuudet yrityksille, helpotetaan sisämarkkinoiden toimintaa ja käsitellään työntekijöiden sosiaalisia tarpeita taloudellisesti yhdyntyneessä Euroopassa. Komissio pitää sosiaalialan säännöstön noudattamista ja sen soveltamisen seuraamista ensiarvoisena seikkana. Komission ja jäsenvaltioiden on tehtävä tiivistä yhteistyötä, jotta yhteisön lainsäädännön soveltamista voidaan seurata tehokkaasti.
- Pannaan täytäntöön Lissabonin huippukokouksessa käynnistetty strategia ja Nizzan Eurooppa-neuvoston vahvistama sosiaalinen toimintaohjelma tarvittavien uudistusten ja mukautusten toteuttamiseksi.

Vuonna 2004 komissio käynnistää seuraavat aloitteet.⁸⁸

→ Työllisyys

- Luonnos yhteiseksi työllisyysraportiksi 2004–2005
- Työllisyyden suuntaviivat
- Työllisyyspolitiikkaa koskevat suositukset
- Ehdotus asetukseksi aiheesta Euroopan sosiaalirahasto seuraavalla ohjelmakaudella
- Ansoeläkeoikeuksien siirrettävyys – työmarkkinaosapuolten kuulemisen toisen vaiheen jatkotoimet
- Tiedonanto ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta
- Tiedonanto strategioista todellisen työmarkkinoiltapoistumisiän nostamiseksi
- Työllisyysnäkökohtien nivominen EU:n muuhun politiikkaan
- Eures-verkon toimintakertomus 2002–2003
- Väiliraportti työllisyysenedistämistoimia koskevan toimintaohjelman tuloksista

→ Muutos ja työympäristö

- Yritysten uudelleenjärjestelyjä koskevan työmarkkinaosapuolten kuulemisen toinen vaihe
- Eurooppalaisen yritysneuvoston perustamisesta tai työntekijöiden tiedottamis- ja kuulemismenettelyn käyttöönottamisesta yhteisönlaajuisissa yrityksissä tai yritysryhmissä annetun direktiivin 94/45/EY uudelleentarkastelu – työmarkkinaosapuolten kuulemisen ensimmäinen vaihe
- Työaikaa koskevan komission tiedonannon jatkotoimet

⁸⁷ KOM(2003) 465, 30.7.2003.

⁸⁸ Ks. myös komission lainsäädäntö- ja työohjelma vuodeksi 2004 (KOM(2003) 645 lopullinen, 29.10.2003). Työllisyys- ja sosiaalipolitiikka esitetään työohjelmassa osana komission strategiaa prioriteetteja.

- Syöpää aiheuttavista aineista annetun direktiivin soveltamisalan laajentaminen – työmarkkinaosapuolten kuuleminen
- Psykososiaaliset riskit, häirintä ja väkivalta työpaikalla – työmarkkinaosapuolten kuuleminen
- Stressi ja sen vaikutukset työterveyteen ja työturvallisuuteen – työmarkkinaosapuolten kuulemisen ensimmäisen vaiheen jatkotoimet
- Tiedonanto Euroopan tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun avoimuudesta ja vaikutuksista laajentuneessa Euroopan unionissa
- Ensimmäinen arviointiraportti EU:n yritysten sosiaalista vastuuta koskevan strategian käytännön toteutuksesta
- Raportti määräaikaisessa tai tilapäisessä työsuhteessa olevien työntekijöiden työturvallisuuden ja -terveyden parantamisen edistämistä koskevien toimenpiteiden täydentämisestä annetun direktiivin 91/383/EY käytännön täytäntöönpanosta
- Raportti komission toiminnasta sosiaaliselta ja ympäristön kannalta
- Tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy
- Ohjeet kemiallisia tekijöitä koskevan direktiivin 1998/24/EY soveltamiseen
- **Sosiaalisen osallisuuden ja syrjinnänvastaisten toimien edistäminen**
- Tiedonanto sosiaalisesta osallisuudesta liittymässä olevissa maissa – vuoden 2003 sosiaalisen osallisuuden edistämistä koskeviin yhteisiin muistioihin perustuva tiivistelmäraportti
- Kuulemiset vähimmäistulon ja muiden toimien toteutettavuudesta työmarkkinoilta syrjäytyneiden integroitumisen edistämiseksi
- Tuleva syrjinnänvastainen strategia (vihreä kirja)
- Arviointiraportti Euroopan vammaisten teemavuodesta
- **Sosiaalinen suojelu**
- Tiedonanto tulevasta yhteistyöstä terveyden- ja vanhustenhuollon alalla
- Ehdotus sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun yksinkertaistetun asetuksen täytäntöönpanoasetukseksi
- Komission asetus asetuksen (ETY) N:o 574/72 (asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettely) liitteiden muuttamisesta
- Asetus asetuksen (ETY) N:o 1408/71 ajanmukaistamisesta
- **Yhtäläiset mahdollisuudet**
- Tiedonanto sukupuolten tasa-arvosta – raportti kevään Eurooppa-neuvostolle
- Tasa-arvodirektiivien uudelleenlaadinta
- Väliarportti tasa-arvo-ohjelmasta
- Tasa-arvoa koskeva työohjelma vuodeksi 2004
- **Laajentuminen ja ulkosuhteet**
- Tiedonanto globalisaation ja EU:n ulkosuhteiden sosiaalisista näkökohdista
- Ehdotus neuvoston päätökseksi kolmansien maiden kanssa tehdyissä assosiaatiosopimuksissa olevien sosiaaliturvamääräysten täytäntöönpanosta.